

Cím: Ismét forr(t) a Közel-Kelet

Alcím: Ha lemaradtál volna az események forgatagában

Lead: Olyan jelen történelmi színpalotok kerülnek porondra, mint az észak-szíriai kurdok ellen indított török offenzíva, önrendelkezési jog meglétének kételye, valamint az amerikai-iráni kapcsolat perzselése. Nyugalom, az oroszokat sem szeretnénk kihagyni a buliból.

Szöveg:

„Ha belegondolunk, sosem volt ez egy békés térség” – vezette fel a témát a Nemzetközi Jogi TDK november 6-ai ülésén dr. Szalai Máté, a Külügyi és Külgazdasági Intézet vezető kutatója, aki emellett a Budapesti Corvinus Egyetem tanársegédje is. Másik nagyszerű előadónk dr. Valki László, az ELTE ÁJK professor emeritusa kicsit később ragadta magához a szót elsősorban az ún. „iráni atomalku” felmondását és annak lehetséges következményeit kifejtve.

Sosem volt igazi egység e földön, még magában a hírhedt Oszmán Birodalomban sem lehetett ezt megtalálni. Az amúgy is lemaradt térség (most mellőzzük azt a költői kérdést, hogy mi nem maradt le a „fenséges” Nyugat-Európától) tökéletes jellemzője három szó: cirkuláris hatalmi versengések. Tehát nem nagyon alakulhatott itt ki a „nemzeti idill”. A cikkben hanyagoljuk a vallási diverzitás kérdését, de nem gond természetesen, ha egy néma másodpercre megemlékezünk róla.

A kurdokból szükséges kiindulnunk, hiszen lényegében az összes mozzanat körülöttük forog jelenleg. Feltehetőleg negyven milliós létszámukkal – többségük négy országban szétszóródva – ők a világ legnagyobb állam nélküli etnikuma, akik a harmadik évezredben kívánják érvényesíteni önrendelkezési jogukat. Megtehetik? Nincs egységesen beszélt nyelvük, de még politikailag egységes elképzelésük sincs: egyeseknek elég az autonómia, míg mások egy szuverén Kurdisztánt (mely jelenleg még csak egy geográfiai fogalom) akarnak. A kurdokat csupán az egymás iránt érzett szolidaritás tartja össze.

Hogyan válhatott ilyen elnyomott néppé a kurd? Már a törökök, arabok is későn kezdték meg a nemzeti ébredést, de ők felébredtek, míg a kurdok aludtak. Az első igazi kurd megmozdulások csak az 1920-as években kezdődtek meg. És a slusszpoén: a nép még akkor sem önmagáért kezdett ébredni. Az első világégésben szétmarcangolt Oszmán Birodalom

felélesztéséért küzdöttek vallásos és konzervatív nézeteik miatt. Török és kurd között egészen addig nem nagyon volt különbség.

A sikertelen taktikázások és a következő világháború sem tudta meghiúsítani a török nemzetállam kialakulását. A kurdok többsége így török uralom alá szorult. A török fennhatóság alatt azonban nemcsak ők, hanem a baloldali pártok és szakszervezetek is elnyomásban éltek. A konfliktus azonban a török és a kurd nemzetiség között a PKK (Kurdisztáni Munkáspárt) 1978-as megalakulásával éleződött ki. A szervezetet egyébként az USA és az EU is marxista terrorszervezetként tartja számon.

A PKK létét egy független, társadalmi osztályok nélküli kurd állam létrehozására tette fel. A '90-es évek legvéresebb küzdelmei negyvenezer áldozatot követeltek. A vérengzések után nézeteik valamelyest mérséklődtek, egyesek már az autonómia és a „csupán csak antikapitalizmus” gondolatával is megbékültek. Ők építették fel egyébként a szír polgárháború káoszában azt az autonómiát is, amely ellen Erdoğan megindította az offenzívát október 9-én. A XXI. század nagy kihívása eldönteni, hogy a kurdoknak van-e önrendelkezési joguk. A nép továbbra sem egységes: tudnak egymásról és fennáll közöttük a szolidaritás, azonban ennél nem több.

Lehet-e egyértelműen népirtásnak nevezni, amit a törökök a kurdokkal művelnek? Dr. Valki László szerint nem ilyen egyszerű a kérdés, mindenesetre az biztos, hogy a török offenzíva beleütközik az ENSZ Alapokmányába. A professzor szerint az önrendelkezési jog kérdése a hatalmi-politikai súlyok játszmáinak „jóindulatú realitásán” fog múlni. A kurdok mögött ott áll a szír és az orosz hadsereg is. Ne felejtsük el az orosz hagyományt, miszerint mindenhova bevonulnak, ahonnan az amerikaiak távoznak, de kétségtelen, hogy Oroszország szemében él egy „hasznos Szíria” is. Kérdéses, hogy Erdoğan mennyire meri felvállalni a konfliktust az oroszokkal, azonban az már bizonyos, hogy Trumptól nem fél.

Hogyan minősül tehát nemzetközi jogilag ez az offenzíva? Dr. Valki László szerint semmi sem várható az ENSZ BT-től, hiszen az USA valószínűleg vétót emelne az állandó tagok közül. Noha az amerikaiak legtöbbje árulásnak tekinti Trump illedelmes távozását a közelkeleti színtérről, miután a kurdok és mások (oroszok, törökök, iraki és szír hírszerzők) segítségével kiiktatta az ISIS vezetőjét, Abu Bakr al-Bagdadit. (Érdekesség: a végső rajtaütés előtt a kalifa személyazonosságát az alsónadrágjáról vett DNS-mintából azonosították.)

Trump a napokban hivatalosan is kijelentette rajongását a „strongman” Erdoğan irányában, bár lehet, hogy csak a levegőben lógó konfliktust igyekszik feloldani hízelgő megjegyzésével. A legnagyobb veszteség azonban minket, európaiakat érhet. Nem sok beavatkozási lehetőségünk van az eseményekbe, ugyanakkor a menekültkérdés újabb pofonját kaphatjuk, ha Erdoğan tényleg Európa felé irányítja a Törökországban várakozó több millió menekültet.

Annak érdekében, hogy az eseményeket kicsit átfogóbban tudjuk értelmezni, és belelássunk a néhány bekezdéssel feljebb említett realitásba, beszélünk kell Trump külkapcsolati lépéseiről. Az újabb színtér középpontjában a szeptember 9-én hivatalosan is újraindított iráni nukleáris fejlesztések állnak. Az út, habár rögzösen, de ide vezetett annak ellenére, hogy már a hidegháború közepén igényelték a nagyhatalmak a további nukleáris fejlesztések szüneteltetését, e célból kötötték meg 1968-ban az atomsorompó-egyezményt, melyhez Irán csatlakozását is követelték.

Irán a csatlakozás ellenére nem tett eleget az egyezményben foglaltaknak. A többi tag gazdasági szankciókat kezdett alkalmazni ellene. Az ENSZ, az USA és az EU szorítása között kényszerült bele Irán a 2015-ös atomalkuba, melyet sokan Obama volt amerikai elnök legnagyobb külpolitikai sikereként tartanak számon. A paktum értelmében Irán felhagy a nukleáris fejlesztésekkel, cserébe viszont feloldják az ellene irányuló szankciókat.

Trump tehát e hírheft atomalkut mondta fel egyoldalúan, és állította vissza a szankciókat Irán ellen a republikánusok és a világ legnagyobb megbotránkozására. Trump szerint az atomalku ide vagy oda, az uránsűrítés ugyanúgy zajlott Irán részéről a térségben, tehát megérdemelt a retorzió. A felmondás időzítésében még az is szerepet játszott, hogy Donald Trump külügyminisztere, Mike Pompeo ellenezte a szerződést, és nem riad vissza a „maximum pressure” alkalmazásától – jegyezte meg dr. Valki László.

Mi Irán lépése? Vagy fenntartják az alkut a többi részes állam felé (UK, Oroszország, Franciaország, Németország, Kína), vagy megmakacsolják magukat, és még inkább elmélyülnek nukleáris programjukban. Egyik opció sem nyugtató. Legnagyobb félelemmel talán Izrael szemléli az eseményeket, de kétségtelenül eredményezheti az USA és az EU egymásnak ugrását is. Egyelőre Irán is kíváncsian várja a 2020-as amerikai elnökválasztásokat és az impeachment fejleményeit.

Amerika tettei tehát szerves mozgatói az eseményeknek. Vajon marad-e Trump elnök 2020-ban? Mi lesz az elnökválasztás függvényében Irán elhatározása? Milyen mértékű félelmet ébreszt Irán a világban? A török offenzíva legitimálhatja-e a kurd önrendelkezési jogot, és megszülethet-e egy új állam?

Végül fel kell tennünk a kérdést: hol helyezkedik el hazánk e játszmák között?

Orbán Viktor májusban találkozott Trump elnökkel, továbbá jó kapcsolatba került az izraeli miniszterelnökkel, Netanjahuval is. Egyébként az izraeli miniszterelnök fia nemrég látogatott hazánkba, és sajtótájékoztatón fejtette ki, hogy szerinte a nemzetállamiság iránti elköteleződés hozta közelebb a két országot...

A kurdok melletti budapesti szolidaritástüntetés és a nyilvános Facebook esemény résztvevőinek blokádja sem ijesztette el hazánk kormányfőjét az Erdoğannal való találkozástól. Bár felvetődhet az is, hogy Magyarország megint csak hű maradt saját történelmi fordulataihoz, és ismét két tűz között kénytelen magára találni, lavírozni Európa „közepén”. Mindenesetre kíváncsian várjuk a fejleményeket.

Az eredeti cikk megtekintése (forrásokkal együtt): <https://juratus.elte.hu/ismet-forrt-a-kozel-kelet-ha-lemaradtal-volna-az-esemenyek-forgatagaban/>

Cím: Keresztmetszetben a jog világával

Alcím: Interjú Dr. Somogyi Andrea igazságügyi elmeorvos-szakértővel

Lead: Az igazságügyi elmeorvos-szakértő egy olyan szakértő, orvos, pszichiáter, aki az igazságszolgáltatás munkafolyamataiban (is) részt vesz. Na de hogyan kapcsolódik munkája a jog világához? Az alábbi cikkben erre keressük a választ.

Szöveg:

Jurátus: Milyen képzéseken kell átesnie valakinek, hogy igazságügyi elmeorvos-szakértő lehessen? Mesélne az igazságügyi pszichiátriai szakvizsgát követő jogi képzés élményeiről?

Dr. Somogyi Andrea: Először is el kell végeznünk az általános orvosi kart, majd a pszichiátriai szakvizsga további öt évet igényel, ezután kezdhetjük csak el az igazságügyi pszichiátriai rezidensi képzést, mely még további néhány évet hozzáad a tanulmányokhoz. Mindezek elvégzése után lehet jelentkezni a szakértői képzésre, amelynek részét képezi egy egyhetes, reggeltől estig tartó jogi képzés is, ami kivétel nélkül érint minden jogi területet. Ezen kívül két évente van még egy egynapos jogi továbbképzésünk is, hogy minél inkább tájékozódni tudjunk a jog világában, illetve minél jobban megértsük a munkánkhoz szervesen kötődő olyan jogi töltetű fogalmak tartalmát, mint például a kóros elmeállapot vagy a beszámítási képesség.

Mindig fontosnak érzem továbbá kihangsúlyozni, hogy nemcsak ezt a sok-sok képzést kell végigjárnunk, hanem egy olyan mérvű tapasztalatszerzésre is szükségünk van, amely lehetővé teszi számunkra, hogy el tudjuk vállalni ezt a rendkívül nagy felelősséggel járó hivatást.

Elég összetett hivatás az Öné: szakértő és orvos is. Milyen feladatokat végez egy igazságügyi elmeorvos-szakértő? A feladatai is olyan sokrétűek, mint ahogy arra a hivatás elnevezéséből lehet következtetni?

A pszichiáter szakértők jelentős része – és jómagam is – aktívan dolgozik a betegellátásban. Ennek jelentősége gyakorlati: az aktív betegellátás frissen tartja a páciensekkel, a kórképekkel való kapcsolatot, és könnyebben nyomon tudjuk követni a pszichiátria mint orvostudomány változásait például a gyógyszerkészítmények tekintetében is. Ezeket a tapasztalatokat a szakértői munkában nagyon is tudjuk kamatoztatni.

Szakértőként minden dokumentumot áttanulmányozunk, így büntetőügyeknél elkérjük a nyomozati iratokat, a vádiratot, a bírósági iratokat, de az orvosi dokumentációkat is begyűjtjük, és az ügyvédekkel is aktív kommunikációt folytatunk. A cselekmény(ek) elemzésében fel kell tárni a lélektani mozgatórugókat, és ha van, akkor megtalálni a pszichés állapot és az ügy közötti összefüggéseket.

Hogyan telik egy napja? Hogyan találja meg a munka?

Vannak rendelési és szakértői napjaim is. Az utóbbi úgy telik, hogy a kollégákkal megbeszéljük az egyes ügyeket, majd a szakértői vizsgálatok elvégzése után a hét többi napja véleményírással zajlik.

Szakértőként általában a különböző hatóságok keresnek fel, de egyéni felkérésre is lehetőség van. Egyéni felkérésnél lényeges különbség, hogy a megbízó eldöntheti azt, hogy a vizsgálat eredményét írásba foglaljuk-e számára, ugyanis nem mindig tetszik az ügyfélnek, amit hall. Ilyenkor fontos kihangsúlyoznunk, hogy ez nem egy megrendelés, az itt megírt szakértői vélemény ugyanolyan szakértői vélemény lesz, mint amelyet hivatalból kirendeltként készítünk el.

Egy másik interjúban olvastam, hogy az igazságügyi elmeorvos-szakértő nemcsak büntető-, hanem polgári ügyekben is részt vesz, amikor nem a beszámítási, hanem a belátási képességet vizsgálja. Ezen a két szignifikáns jogterületen kívül milyen egyéb, akár vegyes jogterületen elhelyezkedő ügyekben vehet/vesz Ön részt?

Igen, valóban így van. A büntető- és a polgári jogi ügyeken kívül nagyon gyakori például, hogy a gyámhatóság keres fel minket, amikor valakinek szeretnék elindítani a gondnokság alá helyezését. Vannak még családjogi ügyek is: ezek leggyakrabban a gyermekek elhelyezésével kapcsolatosak, melyeknél a szülők nevelési alkalmasságát kell vizsgálnunk egy esetleges pszichiátriai betegség felmerülésével kapcsolatban.

A NAV is kirendelhet minket büntetőeljárásokban, ha a nyomozás során az „adócsaló” pszichiátriai betegségre hivatkozik, tehát ezekben az ügyekben a beszámítási képességet vizsgáljuk lényegében. A klasszikus büntetőügyek mellett jelentős számban akadnak még kártérítési ügyek is, amelyeknél a pszichés károsodást, esetleges munkaképesség-csökkenést

vizsgáljuk. A közjegyzők is kirendelhetnek még minket előzetes bizonyítás keretében, ha a felek közötti egyezkedés során felmerülne a pszichiátriai érintettség kérdése.

Milyen élményei voltak eddig az ügyvédi „vallatással” kapcsolatban? A tárgyalótermi feladatai mennyire terhelik meg Önt lelkileg?

Az egyik legmeghatározóbb élményem a Fővárosi Törvényszéken történt egy többvádoltas, sok hozzátartozóval és egy erőszakosan határozott ügyvéddel lefolyt eljárásban. Engem nagyon nehéz kihozni a sodromból, de akkor először megtörtént, hogy ingerülten válaszoltam, pedig tisztában voltam azzal, hogy az ügyvéd csak védence érdekében „kötözködik”. *A tárgyalás után bocsánatot kértem az ügyvéd úrtól, amiért indulatosan, affektustelítetten reagáltam a kérdéseire, mire ő kezet csókolt, és azt mondta: „Szakértő asszony, ez a feladatom!”*. Az ügyvédek sokszor igyekeznek megforgatni a szakértőt, olykor a személyeskedésig is elmennek, és erre nekünk lelkileg mindenképp fel kell készülnünk.

Tudna mesélni néhány meghatározó élményéről? Mennyire terheli meg lelkileg a szakma a képviselőit?

Több meghatározó ügyem is volt. Lelkileg nagyon megterhelő tud lenni a dokumentációk, a nyomozati iratokban található fotók látványa. Természetesen a kirendelő hatóságok azért igyekeznek csak a számunkra releváns iratokat átadni, azonban egyes ügyeknek a pusztán leírása is megrendítő még a tapasztaltabb, gyakorlottabb szakértők számára is. Olykor azért vagyok szomorú, mert nem találok semmit. Ilyenkor mindig figyelmeztetnem kell magam, hogy én sem rendőr, sem bíró nem vagyok.

Szerencsére az ügyek túlnyomó részét nem az életellenes bűncselekmények alkotják. Természetesen vannak olyan ügyek is, amelyek megmosolyogtatják utólag az embert. Például egyszer történt, hogy egy bipoláris zavarban szenvedő fiatalember egy felhangolt időszakában régi lakóhelyét csak azért felkereste, hogy megbizonyosodjon arról, hogy az eszébe jutott tárgy vajon még ott van-e. Az illető a mániákus ellenőrző szemléjét úgy tette meg este, hogy a tetőről lefelé lógva nézett be az ablakon – mondanom sem kell, hogy a bentlakók komfortérzetét elég erőteljesen sikerült ezzel megbolygatnia. Nekem kimondottan jó érzés volt leírnom, hogy ez nem ő volt, hanem a betegsége.

Egy biztos, lelkileg is igencsak megterhelő munkánk van. Ismertem olyan szakértőt, aki 84 éves koráig színvonalasan szakértett, de természetesen van olyan is, aki sokkal korábban

befejezi, és elismeri – minden tisztelem nekik –, hogy nem tudja már ellátni a hivatást vagy a psziché megterheltsége, vagy kognitív okok miatt. Nagyon fontos a szakmabeliek folyamatos önreflexiója, de egymás iránt is figyelemmel vagyunk a kollégákkal.

Mennyire rögös az út, amely a szakértői vélemény elkészültéhez vezet? Ön szerint hol van a legnagyobb felelőssége a munkájának, illetve Önnek a munkájában?

Rögös az út mindenképp: összetett és bonyolult ügyeink vannak, melyekhez a vélemények akár több hétig, vagy akár hónapig készülnek. Hosszadalmas kutatómunka, és más szakmabeliekkel való konzultációk sorozata vezet el a végkifejlethez minket.

Többek között előfordul, csak néhány példát említve, hogy a vizsgált személy igyekszik bebizonyítani alacsonyabb intellektusát, emlékezési zavarra hivatkozik, egyéb tüneteit felnagyítja (például kártérítési pereknél nagyon gyakori, hogy a sérüléshez kapcsolódó lelki sérelmeket sokkal súlyosabban vetik latba). A mi feladatunk ilyenkor, hogy az iratok áttanulmányozásával, vagy ún. elme-megfigyeléssel ezek a „képek”, manipulációk a felszínre kerüljenek.

Legnagyobb felelősségünk a psziché és az ügyek közötti összefüggés megtalálásában van. A véleményekkel emberi sorsokat határozzunk meg. Megemlíteném azonban, hogy az új Ptk. levett némi terhet a vállunkról, amikor a gondnokság alá helyezés eljárásában sokkal nagyobb szerephez juttatta a bírót, és e kérdésben a szakértő véleménye immár csak „egy” vélemény, és nem „a” vélemény.

Milyen alapvető változásokat hozott a koronavírus a munkájába?

Leginkább kézzelfogható változásként a Skype-on keresztül történő pszichiátriai vizsgálatokat emelném ki, ami még inkább felgyorsította az eljárási cselekmények telekommunikációs útra való terelésének folyamatát. Szerencsére a vizsgálatok nyolcvan-kilencven százaléka lebonyolítható így, de természetesen vannak korlátok bizonyos esetekben (például nagyfokú demencia, értelmi fogyatékoság, súlyos beszédzavar miatt), amikor mindenképpen személyes vizsgálatra van szükség. Jelenleg intézménylátogatási tilalom van, így az idősebb páciensekkel nem igazán lehet most úgy foglalkozni, hacsak nincs az intézményüknek telekommunikációra lehetősége. A tárgyalások egy része már sikeresen átállt a távmeghallgatásra, és reméljük a jövőben is még inkább lesz erre lehetőségünk a nem elhanyagolható célszerűségi szempontok miatt is.

Köszönjük az interjút dr. Somogyi Andreának!

Az eredeti cikk megtekintése (forrásokkal együtt): <https://juratus.elte.hu/keresztmetszetben-a-jog-vilagaval-interju-dr-somogyi-andrea-igazsagugyi-elmeorvos-szakertovel/>

Cím: Amerikai sztárügyvédek a magyarokért

Alcím: Amit a Ronai & Ronai Ügyvédi Irodáról tudni érdemes

Lead: Ronai I. Peter, magyar származású amerikai ügyvéd egykori feleségével, Holly Ostrov Ronaival keményen dolgozik nap mint nap annak érdekében, hogy a balesetet szenvedett magyarok, vagy azok hozzátartozói méltó kártérítést kaphassanak az Államokban. Munkásságuk megismerése mellett cikkünk célja ugyanakkor az is, hogy a sztárügyvédek szemszögéből rávilágítson a két jogi rezsím különbségeire a megítélt kártérítési összeg tekintetében.

Szöveg:

Az alapítókról

Ronai Peter már Amerikában született, ugyanis szülei az '56-os szabadságharc megtorlása elől menekülve szöktek át az osztrák határon, ahonnét útjuk egyenesen az Államokba vezetett. Egy másik történethez tartozik, de érdemes megemlíteni, hogy a család időközben Japánban is élt, mivel édesapja egy amerikai cég megbízásából ott kapott munkát kiváló óraműves lévén. Bár jelenleg töri a magyart, érdekesség, hogy iskolakezdésig csak magyar szót hallott. Egyébként azt is elmondhatja magáról, hogy ugyanabba a gimnáziumba járt, mint Donald Trump.

Apja nagyon szigorúan fogta kisgyermekkorától kezdve, olyannyira, hogy amikor Peter számára kiderült, hogy nem jeleskedik a természettudományokban – édesapja ugyanis sebésznek szánta, jöllehet csak saját maga álmát akarta fiában megvalósítani – személyesen nem merte ezt bevallani neki. *Pályaválasztása tekintetében tehát eléggé korlátok közé volt szorítva, de tudta, hogy mindenképpen olyan területet kell választania, ahol nagy sikereket érhet el, hiszen édesapja csak így lesz rá büszke.* Egyébként a nagy szembesítés a gimnázium igazgatója előtt történt meg, ahol Ronai örömeire apja hajlandó volt elfogadni az ügyvédi hivatást fia számára, aki végül Chicagóban, a John Marshall Jogi Egyetemen szerezte jogi doktori címét.

A jogi diploma megszerzése után első munkáját egy kártérítéssel foglalkozó ügyvédi irodában kapta, innen jött az ötlet, hogy ezzel a területtel kellene foglalkoznia. Azóta is imádja tárgyalásra vinni ügyeit, és még sosem vesztett pert. Húszéves korától negyven éves koráig saját erejéből építette fel mostani életét (fun fact: gyermekkorában édesapja az általa bediktált

számokkal nyert a lottón, melyről negyvenéves koráig nem volt tudomása, ugyanis apja semmi esetre sem szeretne volna, ha fia elkényelmesedne...).

Véleménye szerint a jó tárgyalóképességen túl egy jó ügyvédnek további két *skillre* van még legalább szüksége, mely nem más, mint az ügyfelek bizalmának elnyerésére való képesség és a precizitás. Persze az sem probléma, ha ezeken a tulajdonságokon egy ügyvédi irodán belül a *csapattagok* osztozkodnak.

Vallja, hogy egy beérkező ügyet sosem szabad visszamondani, még túlterheltségre hivatkozva sem – úgy látszik ez a siker egyik kulcsa –, illetve a hátrányosabb helyzetű ügyfelek ugyanolyan bánásmódot érdemelnek, mint a befolyásosabbak. Kétség sem fér hozzá, hogy a pénz is motiválja munkája során (De mégis, kit ne motiválna?), ugyanakkor hisz abban, hogy amit csinál, amiért küzd, az jó célokat szolgál, mert az esetek többségében a kiszolgáltatót fél oldalán száll a perbe.

Holly nem a magyar nyelvvel, hanem elsősorban a szívével kommunikál a magyarokkal. Már gyermekkorától kezdve mondogatta neki a környezete, hogy milyen jó ügyvéd válhatna belőle, hiszen már akkor nagyszerűen érvelt és szeretett segíteni azoknak, akik védelemre szorultak. Ő azonban nem igazán érdeklődött a jogi pálya iránt, így elsőként pszichológiából szerzett diplomát. A pszichológiai elméletek jelentős részében azonban csalódnia kellett, ugyanis szerinte nagyon soknak nem is lehet a gyakorlatban hasznát venni. Az első csalódások után egy magánnyomozó cég vezetője lett. Az ottani munkája során találkozott azzal a kártérítésekkel foglalkozó ügyvéddel, aki a *pálya* felé inspirálta végül. És milyen jó, hogy ez megtörtént!

New York Cityben, a Yeshiva Egyetem Benjamin Cardozo Jogi Karán szerezte meg jogi diplomáját. Azóta rengeteg díjjal és kitüntetéssel büszkélkedhet, legutóbb, 2019-ben például beválasztották az *American Institute of Personal Injury Attorneys legjobb tíz női ügyvédje* közé.

Holly azóta is úgy véli, hogy az ügyvédi szakma az egyik legszebb hivatás a világon, mert mindig védeni kell valakinek az érdekét, mely végső soron az emberek védelmét jelenti. Különösen akkor megtisztelő, szép és izgalmas ez a védelem, ha valóban az kapja, aki megérdemli, aki rászorul. *Amikor egy balesetet szenvedett gyenge és védtelen ember, vagy*

annak hozzátartozója áll szemben egy hatalmas céggel, akkor kell leginkább harcolni az igazságért, az erőegyensúly kiegyenlítéséért.

Úgy véli, hogy nélkülük a *kisembereket* kisémmiznék, így végső soron ez hajtja a győzelem felé. Akárcsak férje, ő sem ismeri a vereség fogalmát, mert az igazságnak mindig győznie kell. Főleg azért, mert a múltat sajnos nem lehet megváltoztatni, a sérülés vagy a haláleset olyan tragédiák, amelyet az érintettek sosem felejtenek, ezért amennyire csak lehet, kárpótolni kell őket mind anyagilag, mind az igazságtétel szempontjából.

Jelenleg imádja, amit csinál, és egyáltalán nem bánta meg, hogy pályát váltott. A jövőt illetően ugyanakkor az sem zárható ki részéről, hogy bíróként vegyen részt majd az igazságszolgáltatás munkájában, de még az is lehet, hogy politikai karrierre vállalkozik.

Holly és Peter egyébként a tárgyalóteremben ismerkedtek meg, mint ellenfelek. Holly keménysége és szakértelme annyira megtetszett ellenfelének, hogy végül összeházasodtak, és azóta az ügyvédi pályán is egy csapatot alkotnak (annak ellenére, hogy házasságuk azóta véget ért már). A sztárügyvédek mostanra már dollármilliók perket nyernek, mellyel rengeteg rászoruló ember életét változtatják meg.

Mindketten tagjai a *Million Dollar Advocates Forum*nak, illetve ezen belül a *Multi-Million Dollar Advocates Forum*nak is, külön kiemelő, hogy Hollyt örökös taggá választották. A fórumokat 1993-ban alapították Amerika legsikeresebb védőügyvédei számára, akik legalább egymillió dollár értékben nyerik a perket ügyfeleik részére. További érdekesség, hogy az Egyesült Államok összes ügyvédének kevesebb, mint egy százaléka rendelkezik ezzel a tagsággal, mivel nagyon szigorú és objektív sztenderdeknek kell megfelelni a sikeres felvétel érdekében. Hollyt ezen kívül még beválasztották a *New York Metro Super Lawyers* és a *The Top Trial Lawyers in America* tagjai közé is.

Röviden az irodáról, az elvállalt ügyekről

Az iroda elsősorban baleseti kártérítési ügyekkel foglalkozik 1996 óta. Nemcsak New Yorkban, hanem Connecticut államban és Budapesten is fogadnak ügyfeleket. Az irodájukba érkezőket elsősorban közúti-, munkahelyi-, építkezéseken történt vagy veszélyes anyagok, hibás termékek okozta balesetek kapcsán várják. Előbbiek mellett azonban fordulnak hozzájuk még orvosi műhibák, valamint munkahelyi diszkrimináció kapcsán, illetőleg egyéb,

gondatlanságból bekövetkezett balesetekkel is, külön hangsúlyt fektetve utóbbin belül a gondatlanságból elkövetett emberöléssel megvalósuló szerencsétlenségekre.

Klienseik többségében hátrányos helyzetűek, ugyanis igen gyakori, hogy illegális bevándorlók vagy olyan személyek, akiknek tartózkodási engedélyük lejárt balesetet szenvednek az Államokban. Példa erre annak a munkásembernek az esete, aki úgy zuhant le egy börtönfal tetejéről, hogy egyetlen szemtanúja sem volt a történésnek. A férfi nem rendelkezett munkaszerződéssel sem, ugyanis illegálisan tartózkodott és dolgozott az Államokban. Ronai mégis több mint ötmillió dollárt nyert számára, arra a kérdésre alapozva érvelését, hogy hogyan juthatott át a rendőrökön keresztül, ha nem ott dolgozott, vagy ki az (az elvetemült), aki éppen beszökik egy börtönbe?

Egy szintén illegálisan kint tartózkodó magyar ügyében hétszázhetven millió forintnak megfelelő összeget nyert, amiért az autóbalesetet szenvedett. Az előző példákban szereplő felperesek bár mind illegálisan tartózkodtak kint, az amerikaiaknál mégis alapvető, hogy ekkor is megilletik őket az emberi jogok, és ezáltal fel lehetett vállalni védelmüket.

Egyébként aki nem biztos abban, hogy más gondatlansága miatt következett be a személyi sérülése, ingyenesen konzultálhat az irodával. Az amerikai ügyvédek többségéhez hasonlóan sikerdíj alapon dolgoznak, mely azt jelenti, hogy az ügyfélnek csak akkor kell fizetnie, ha a pert megnyerték.

Nem túl gyakori, de néha kerülnek asztalukra olyan ügyek is, amikor nem baleset miatt követelnek kompenzációt. Erre példa, amikor az Omegát képviselték sikeresen egy perben Kanye Westtel szemben, mivel a rapper a *Gyöngyhajú lány* egy részletét ellopta *New Slaves* című dalához, vagy amikor Griga Zsuzsanna perelte a Paramount Picturest a *Pain and Gain* – magyarul *Izomagyak* című film miatt, amelyben bátyja, a meggyilkolt Griga Ferenc kegyeleti jogát sértették meg. Ugyanis a filmből Michael Bay rendező egy abszurd vígjátékot hozott ki, miközben brutális gyilkosság történt valójában, továbbá a filmben olyan hamis vádakkal is illették Grigát, hogy drogozott.

Az amerikai és a magyar (európai) kártérítési jogi rezsim különbözőségének okai

Ronai Peter szerint a magyarok azért kapnak sokkal kevesebb kártérítést (pontosabban az amerikaiak szemében nevetséges összegű kártérítéseket), mert nálunk nem működik esküdtszék, éppen ezért nem is igazán szereti a magyar vagy az európai igazságszolgáltatási rendszert. Szerinte egyetlen bíróról könnyen meg lehet állapítani, hogy milyen ítéletet fog

hozni (például hogyan viszonyul a különböző, elsősorban hátrányos helyzetű társadalmi csoportokhoz), továbbá a bírói korrupció kérdése sem elhanyagolható, ami egy tizenkét fős esküdtszéknél szinte már lehetetlen. (Csakhogy egy ellenpéldát említsünk: O. J. Simpson világhírű pere során éppen annak a gyanúja merült fel, hogy szándékosan olyan esküdtek kerültek kiválasztásra, akikről tudni lehetett, hogy inkább együttéreznek Simpsonnal).

Véleménye szerint egyáltalán nem probléma, hogy az esküdtek nem jogász végzettségűek, hiszen „egyszerű” emberek lévén jobban át tudják érezni a károsult helyzetét – és pont emiatt ítélnék meg az amerikai bírók sokkal nagyobb kártérítési összegeket. Továbbá még az is ezen az oldalon tárgyalható, hogy Amerikában (általában) sikerdíj alapon működik az ügyvédi megbízás, mely az ügyvédek egyértelműen a nyeresre motiválja, vagyis, hogy minél nagyobb pénzeszegeket szerezzenek meg ügyfeleik részére – ez a fajta motivációforrás itt Európában kevésbé fordul elő.

Sokszor felvetik a megítélt magas kártérítési összegek ellenérveként Ronai Peternek azt a tipikusnak tűnő helyzetet, hogy a bíróság azért ítéli meg alacsonyan az előbb említett összeget, mert a felelős egyszerűen nem tud fizetni, nincsen miből. Ronai szerint erre a biztosítás és a biztosítók kiemelt szerepe adja meg választ. Szerinte megfigyelhető, hogy Magyarországon – de Európa több országában is jellemzően – sokan azért nem kötnek nagy összegű biztosításokat, mert egyáltalán nem tartanak a kártérítési perekről, hiszen tudják, hogy a megítélt magas kártérítési összegeknek itt nincsen hagyománya. Pedig, ha több perre kerülne sor magasabb kártérítési összegekkel, akkor – az elsősorban gondatlanságból fakadó – balesetek száma is erőteljesen leredukálódhatna.

Néhány példát említve: a Germanwings 2015-ben történt repülőgép katasztrófája során a német áldozatok hozzátartozóinak maximum százötvenezer dollár körül ítelt meg kártérítést a német bíróság, míg egy amerikai állampolgár ilyenkor minimum ötmillió dollárral számolhat. Egy másik, hazai esetben a bírósági ítéletek szerint körülbelül tízmillió forintot ért a vörösiszap-katasztrófa során elvesztett emberélet és/vagy egy otthon. De az orvosi műhibák esetén az orvosok, kórházak is alig fizetnek kártérítést, alig kapnak büntetést Európában. Ronai szerint ennél fogva az orvosok sokkal elővigyázatosabbak Amerikában, hiszen a per ott valóban fenyegeti őket, és akár börtönbe is kerülhetnek gondatlanságuk miatt.

Továbbá egy elárvult gyermek pedig éppen azért érdemelne nagyobb kártérítési összeget, mert kenyérkereső szüleit elveszítette. Ki lesz az, aki a későbbiekben eltartja, anyagilag gondot visel majd rá? Ki biztosítja neki a lehetőséget, hogy felsőoktatási képzésben részt vehessen?

Az emberélet elvesztését – bár nem lehet beárzni – Amerikában sokkal magasabb „kompenzációval értékelik”, mint nálunk Európában. A baleset vagy a halál bekövetkezte nem visszafordítható folyamat, bármennyire is jó lenne. Az érintetteknek örökre együtt kell élniük a szerencsétlenséggel, tragédiával, ugyanakkor nagyon nem mindegy, hogy ezt milyen életszínvonalon tehetik meg. Európa úgy látszik erre a felismerésre még nem érett meg a sztárügyvédek szerint.

Az eredeti cikk megtekintése (forrásokkal együtt): <https://juratus.elte.hu/amerikai-sztarugyvedpar-a-magyarokert-amit-a-ronai-ronai-ugyvedi-irodarol-tudni-erdemes/>

Cím: Hogyan tanul Kim Kardashian?

Alcím: Apja lánya

Lead: Kanye West felesége, négy gyermek édesanyja, a *klán* második legidősebb tagja. Olyan brandek futnak a neve alatt, mint a Skims, KKW Beauty, KKW Fragrance. Számunkra most mégsem ez az oldala érdekes, hanem az, hogy a jogi pálya felé is nagy ambícióval nyit, annyira, hogy 2020. április 5-én tervezi a #KKWTheJusticeProject alatt futó dokusorozatának premierjét bemutatni az Oxygen.

Szöveg:

Apja nyomdokaiban?

Robert Kardashiant sokáig úgy ismerte a világ, mint egy üzletembert, egészen az ominózus 1995-ös gyilkossági tárgyalásig, melyről az utókor az évszázad pereként emlékezik meg. A rengeteg egyértelműnek tűnő bizonyíték és a zseniális védelem nem kevés feszült pillanatot okozott a tárgyalóteremben, amely még a Netflixet is megihlette 2016-ban: az American Crime Story részeként, az első évad (The People v. O. J. Simpson) ennek állít emléket.

A San Diegó-i Egyetem jogi karán 1969-ben szerzett jogi diplomát, majd ezt követően majdnem egy évtizedig praktizált. Jogász végzettségét akkori legjobb barátja **O. J. Simpson** védelme érdekében aktiváltatta újra, és így lett tagja az „Álomcsapatnak” Robert Shapiro és Johnnie Cochran oldalán. Robert ekkor már közel húsz éve nem járt tárgyalóteremben, és a büntetőjogban sem volt igazán sok tapasztalata, azonban úgy érezte, jobban ismeri O. J.-t bármelyik csapattársánál, és képtelen lett volna ellene tanúskodni (bár az ABC-nek egy 1996-ban adott interjúban azt is bevallotta, hogy voltak kételyei). A pert megnyerték, és O.J.-t felmentették...

Kim Kardashian annak idején még egy interjúban megemlítette a Vogue-nak, hogy édesapjának volt külön könyvtárszobája, amely egy titkos szobát is magában rejtett rengeteg irattal az O. J. ügyhöz, ahová hétvége előszeretettel besurrant kíváncsi természete miatt. Arra a kérdésre, hogy miért kezdett el jogot tanulni, Kim mégis a következőket nyilatkozta: „Egyszerűen csak éreztem, hogy harcolni szeretnék azokért az emberekért, akik már bőségesen lerótták kötelezettségüket a társadalom felé.”

Továbbá kiemelte azt is, hogy mióta tanul, minden szerződést alaposan elolvas, ami valóban nem utolsó szempont annak, aki ennyiféle brandet igazgat.

Hogy halad a tanulmányaival?

Sokak számára meglepő lehet, de Kim nem egy intézmény keretei között tanul jogot, így nem jár egyetemre sem. Most feltehetjük a kérdést: akkor hogyan óhajtja letenni a *bar examet*? A *bar exam*ről előzetesen annyit kell tudni, hogy nem található meg a mi kontinentális jogi kultúránkban, ugyanis az angolszász jogrendszer sajátos terméke. Ez egy három részből álló írásbeli vizsga, mely lefedi az összes jogterületet, és államonként eltérően két-három napot vesz igénybe. Rendkívül nehéz, hiszen a belépőt jelenti ahhoz, hogy valamennyi államban gyakorló jogásszá válhasson az ember.

Ahhoz tehát, hogy elérhessük ezt a mérföldkövet az angolszász jogrendszerben szükséges egy J.D. (Juris Doctor) vagy LL.B. (Bachelor of Laws) diploma. Ennek ellenére Kaliforniában, továbbá Vermontban, Virginiában és Washingtonban sem előfeltétele ez (J.D. vagy LL.B. diploma) a *bar exam*nek, helyette ezek az államok kínálnak egy alternatív lehetőséget azoknak, akik nem tudják, vagy nem kívánják iskolai keretek között teljesíteni jogi tanulmányaikat. Ezeket a lehetőségeket ún. programokkal biztosítják, melyek különböznek a már említett államokban. Kim a *California Law Office or Judge's Chamber Program*ban vesz részt.

Ezzel az alternatív lehetőséggel inkább jogolvasók lesznek, mint joghallgatók magyar kifejezéssel élve, bár az amerikai rendszer interaktívabb a magyar oktatásnál, ezért nem igazán alkalmas rá a „hallgató” megnevezés. Ezen kívül gyakornokoskodnak a programban kijelölt ügyvédek mellett meghatározott óraszámban egy héten.

Egy év eltelte után le kell tenniük a *baby bar* vizsgát, mely előfeltétele, hogy iskola nélkül folytathassák tanulmányaikat a programban résztvevők a *bar exam*ig. (Tehát azoknak, akik szereztek iskolai keretek között diplomát, nem kell letenniük ezt a *baby bar* vizsgát, az ő számukra a diploma automatikusan megnyitja az utat a *bar exam* felé.)

A *baby bar exam*re kétszer van lehetőség egy évben: júniusban és októberben. Kimnek 2019-ben már aktuális lett volna, de eddig még nem tette le, így úgy tűnik tanulmányaival csúszni fog egy évet. A következő lehetősége 2020. június 23-án lesz. Eddig az időtartamig hiába

tanul tovább, és hiába telik az idő, nem számít bele a második évbe, hiszen a második év csak a sikeres *baby bar* vizsga után kezdődhet. Továbbá, ha az első év elteltétől kezdve egy éven belül nem teszi le, akkor nem is folytathatja tanulmányait. (Igen, valóban sokkal szigorúbb a mi rendszerünknel, nálunk akár öt évet is lehet gond nélkül csúszni...) Egyébként Abraham Lincoln és Thomas Jefferson is hasonló módon „szerzett” magának jogi képesítést, így mondhatjuk, hogy nem egészen újkeletű dolgról van szó.

Ezek a programok viszont nem éppen a legnépszerűbbek, hiszen egy szélsőséges példát kiemelve 2015-ben 13 084 kaliforniai vizsgázóból csupán három volt azoknak a száma, akik a programban vettek részt, és ezek közül kettőnek sikerült elsőre letenni a *bar examet*. Ennek hatására a következő évek statisztikájában már fel sem tűntették ezt a kategóriáját a vizsgázóknak, tekintettel a csekély számú részvételi arányra. (Érdekességként a 2015-ös eredményeket tartalmazó statisztikát megtaláljátok a források között.) Meg kell jegyezni, hogy az iskolába járók közül is közel negyven százalék azoknak a tanulóknak az aránya, akik elbuknak első próbálkozásra.

Kim tehát ahelyett, hogy iskolába járna a már fentebb említett program keretében egy négy éves tanulóidő alatt próbálja azokat az eredményeket produkálni Erin Haney és Jessica Jackson ügyvédek mentorálása segítségével, amivel képes lesz sikeresen teljesíteni a vizsgát. 2022-ben tehetne volna le legkorábban a *bar examet*, ha 2019 nyarán vagy őszén megcsinálja a vizsga mini verzióját, de mivel ezt elszalasztotta, úgy tűnik, hogy ez 2023-nál előbb nem lesz már aktuális. Kim számára tehát *Keeping Up With the Kardashians* helyett most igazából *keeping up with the contracts and tort homework* van.

Merre tart egyébként?

Kimnek az első évben három területen kellett teljesítenie: büntetőjogban, a kártérítés és a szerződések területén. Számára a kártérítés a legzűrösebb, a szerződési jog a legunalmasabb, de a büntetőjog még álmában is foglalkoztatja, így nem csoda elkötelezettsége a büntető igazságszolgáltatás reformja felé, melyet anyagilag is igyekszik támogatni. Donald Trump elnökkel együttműködve elsődleges prioritásává tette ezt a reformot, hiszen sokak álláspontja szerint kétségbeejtően nagy szükség van rá.

A diszkrimináció az etnikai kisebbségek számára még mindig kísért az Államokban, az USA világviszonylatban is vezet a bebörtönzések számát tekintve.

Kimet először 2018-ban vonták be a reformfolyamatba, miután elkötelezetten lobbizott **Alice Johnson** ügyében, akit kábítószer bűncselekményekért ítélték életfogytiglanra 1996-ban (annak ellenére, hogy nem követett el semmilyen erőszakos bűncselekményt).

Ms Johnson a reformért küzdők szimbólumává vált, aki az Államok igazságtalan és kegyetlen büntetés-kiszabását hirdeti jelenlétével azóta is, és segíti a hozzá hasonló kiszolgáltatott helyzetben lévő nőtársait. Közbenjárására 2020. februárjában további három nő kapott kegyelmet az elnöktől. A személyes találkozón Kim Kardashian is részt vett a Fehér Házban Alice Johnson társaságában, melyre március elején került sor. **Crystal Munoz, Judith Negron, Tynice Hall** kábítószer bűncselekményekért, illetve fehér galléros bűnözésért kaptak húsz, ketten pedig harmincöt évet. Érdeemes történetüket elolvasni.

Az elmúlt két évben tehát Kim igyekszik hozzájárulni minél jobban a reform megvalósulásához: börtönöket látogat, petíciókat támogat és találkozókra vesz részt a Fehér Házban. Jelentős sikereket tud elérni, hiszen rendkívüli követőtáborral rendelkezik, legyen szó bármelyik platformról, így egy-egy ügy, megmozdulás érdekében tömegekhez tudja eljuttatni az információkat, és ezáltal mozgósítani az erre érzékenyeket.

Kim nyíltan ellenzi a halálbüntetést, és már számos ember történetét ismerhette meg a rácsok mögül. Hangsúlyozza, hogy mindenki, akit bűncselekménnyel vádolnak meg – és főleg az, akit halálra is ítélnék – minden esélyt megérdemel arra, hogy a bíróság az összes létező bizonyítékot fontolóra vegye és megfelelően mérlegelje azokat az ügyekben. Így nyomon követte, és kampányolt **Rodney Reed, Julius Jones, Momolu Stewart, Brendon Dossey, Cyntoia Brown, Nathaniel Woods** és **Kevin Cooper** érdekében. Az áldozatok hozzátartozói sem hagyják természetesen ezt szó nélkül, bár ez Kimet nem nagyon akadályozta meg abban, hogy utánajárjon a történeteknek, és kiálljon az igazságtalan ítéletek ellen. Nathaniel Woodsot 2020. március 5-én végezték ki hármas rendőr gyilkosságért, annak ellenére, hogy nem ő húzta meg a ravaszt, vádlói ugyanolyan bűnösnek találták. Kim az ő petícióját is támogatta, ennek ellenére nem lehetett megmenteni a halálsortól.

Többek között az ő történeteikről fog szólni az idén áprilisban debütáló dokumentumsorozat, melyet az Oxygen sugároz majd. Férjétől, Kanye Westtől sem áll távol a börtönlátogatás, hiszen a rapper alkotói tevékenysége egy erőteljes evangéliumi fordulatot vett 2019-ben, így már nem egyszer megtörtént, hogy börtönökben lépett fel ezzel is hirdelve a fogvatartottak

számára az evangélium üzenetét. *The Justice Project* tehát nem véletlenül a *mindenki megérdemel egy második esélyt* címszó alatt fut.

Az eredeti cikk megtekintése (forrásokkal együtt): <https://juratus.elte.hu/hogyan-tanul-kim-kardashian-apja-lanya/>

Cím: Kelet-ázsiai jogi kultúrák II. rész

Alcím: Japán

Lead: A szigetországot megillető elismerések közül ki kell emelni azt a tényt, miszerint a kelet-ázsiai jogi kultúrák nyugati modernizációjának közvetlen katalizátorává vált. Japán a XIX. századra eljutott a felismeréshez, hogy a *zárt térség* politikája számos hátrányos következményt vetíthet a továbbiakban jövőjére, ezért elsőként lépett és nyitott lehetőségeihez mérten. Hatására kezdett el többek között Kína is modernizálódni, így a korban Japánt tekintették követendő példának Kelet-Ázsia térségében.

Szöveg:

Ahhoz, hogy megérthessük a Japán jelenlegi helyzetéhez vezető utat, Kínához hasonlóan e cikk keretében is számba vesszük a jogi kultúrát és tradíciót alakító történelmi gócpontokat, eszmerendszereket. Elsősorban arra a kérdésre keressük a választ, hogy miért pont Japánnak jutott *ez az előkelő szerep* a nyugati nyitás tekintetében. Mi készítette az országot e cselekvésre? Továbbá hogyan valósult meg, és milyen mértékben a kontinentális és angolszász jogrendszer jellegzetes elemeinek recipiálása? (A megértéshez előzményként mindenképpen érdemes elolvasni a cikksorozat I. részét is.)

Ami közös Kínával

A hasonlóságok nagy része főként a konfucianizmus és a legizmus hatásaiban érhetőek utol, egészen a *Meidzsi-korszak* reformjáig, vagyis a XIX. század második feléig. Japán esetében is elsőként köszön szembe a felismerés, hogy bizony egy szokásokon és hagyományokon felépülő világképet és magatartáskultúrát formáltak meg az évszázadok során. Ennél fogva az írott jog szabályozó erejét csupán az állam eszközének tekintették – ezzel magyarázható a büntető- és közjogias jelleg –, melyet a társadalom tagjai által a harmónia jegyében betöltött erkölcsrendszer előzött meg. Ez részben köszönhető annak, hogy itt is igyekeztek a jogszabályokat titokban tartani, továbbá nem volt jellemző, hogy a hivatalnok különösebben foglalkozott volna egyéni ügyekkel, de ha mégis, akkor az igazán nagy kegynek számított. A jog tehát számukra sem járt alanyi jogon, ezzel is magyarázható az emberi- és alapjogoktól való idegenkedésük is – megrökönyödésünkre.

A joggal szemben a mai napig tapasztalható általános idegenkedés, mivel az „csupán” az állami akarat sajátos megnyilvánulása, és így távol esik a személyes kapcsolatoktól.

Utóbbiakból eredő jogvitákat csak legvégső esetben viszik az állami igazságszolgáltatás elé, mert a személyes bocsánatkérés sokkal többet jelent értékrendszerük szerint, mint egy perben megszerzett győzelem. *Továbbá a peres eljárások igénybevétele a harmóniával szembeni szégyenteljes lépést is jelentheti számukra, mely a mai napig erősen benne él a köztudatban.*

Hitelvi rendszerek keveréke a javából

Japán egy igazán érdekes hitelvi elegyet teremtett történelme során, mely komponensei közül kiemelendők az alábbiak: az eredeti japán hagyomány, a kínai hatásként tetten érhető konfucianizmus és legizmus, valamint a buddhizmus, egészen a *Meidzsi-reformig*.

Japán ősi vallása eredetileg a *shintō* volt, melyet az „istenek útjaként” fordíthatunk, és amely feltehetőleg már az időszámításunk előtti I. évezredre kialakult. Az animista természetimádat magától értetődően politeizmussal párosult, melynek keretében a japánok fákat, ligeteket, sziklákat és egyéb természeti képződményeket, jelenségeket istenként tiszteltek – méghozzá annyit, hogy egyes források szerint ezeket képtelenség volt összeszámolni. Az ősi japán kultúrvilághoz még az is hozzátartozik, hogy a társadalom számára megengedett volt a poligínia, és további érdekesség, hogy a korban a házastársak nem laktak együtt, valamint a nők ugyanolyan mértékben hozzászólhattak a köz ügyeihez, mint férfi társaik – a korabeli kínai krónikások legnagyobb döbbenetére. Ekkor épültek a temetkezési helyül szolgáló *kofunok* is – egyes sírhalmok méretei az egyiptomi piramisokéval vetekszenek – és azért érdemes megemlíteni őket, mert az ősök kultuszára tekintettel a mai napig nem vonhatók régészeti feltárás alá a hatályos japán jog szerint.

Amiért azonban ez az ősi japán vallás számunkra igazán érdekes, az az, hogy nem nyújt semmilyen etikát, morális értéket, társadalmi viselkedés felé támasztott elvárásokat. Japán az erre való megoldást keresve magas szintű diplomáciai kapcsolatot épített ki Kínával, így annak eszmerendezereit beépíthették társadalmukba. A buddhizmus és a konfucianizmus átvételére tehát ezért volt igazán nagy szükség. Ha a *shintō* vallás ezekben az elvárásokban mégsem szenvedett volna hiányt, valószínű, hogy egy teljesen más jogi kultúra bontakozik ki a szigetországban.

Szamuraj kultúra

A katonacsapadok egymást váltó, több évszázados múltját hívjuk a szamurajok korának, mely Japán fejlődése, a jellemző társadalmi magatartási minták és ezáltal a japán jog alakításában is

jelentős szereppel bírt. Az aranyérát *Tokugawa-korszaknak* hívjuk, mely a XVII. századtól a XIX. századi reformig tartott. Ekkor szüntették meg véglegesen a szigetország addigi erős szokásjogi szétagoltságát, és tették meg ideológiai alapjává a neokonfucianizmust, ezzel minden mást visszaszorítva. A korszak további jellemzője a bezárkózás, elszigetelődés politikája, mely elsősorban a kereszténység terjedését volt hivatott megállítani – hiszen egy újabb hitelvi rendszer az addigi japán tapasztalatok alapján az újabb szétagolódás jóslatával járt. (Továbbá akit érdekel a XVII. századi korszak, a kereszténység és Kelet-Ázsia kapcsolata, annak ajánlom Martin Scorsese *Némaság* c. filmjét.)

A harc, fegyver- és földbirtoklás a szamurájok privilégiumai közé tartozott, akikre úgy is tekinthetünk, mint a sajátos japán feudális rendszer hűbéruraira. Az uralkodót *szolgálták* – elnevezésük is innen ered –, aki a szétagoltság felszámolása és a központi kormányzat védelme érdekében emelte őket a szigorú kasztrendszer élére. (A hierarchikus társadalmi viszonyok kétség nélkül a konfucianizmus harmóniáját szolgálták.) Egész életükben kardvívó tudásukat tökéletesítették, a végső célt pedig az uralkodójukért való hősiesség halál jelentette számukra. *A szamurájok útjának törvénye, a bushido* határozta meg hitelveiket, lelküket pedig kardjukhoz kötötték. Bár az már más kérdés, hogy idővel magukhoz ragadták a politikai és adminisztratív hatalmat, és mindenféle rangos pozíció kivétel nélkül általuk került betöltésre, folyamatosan lemorzsolva ezzel az uralkodó tekintélyét.

A korszak jogát a társadalmi rendszerhez igazították. Ekképpen a szamurájok szigorúan csak egymás között házasodhattak, és a válás joga is korlátozottabb volt köreikben. Hiszen a családjaik közti vita könnyedén egy fegyveres konfliktus forrásává avanszálódott, de az is ide tartozik, hogy a szamuráj feleségének férje eltűnése esetén egy évet kötelezően várnia kellett, míg hivatalosan elválhatott. Kiemelendő továbbá, hogy a szamuráj feleségeket is teljes mértékben megillették a szamuráji privilégiumok, azonban urukhoz képest erőteljes vazallusi szerepbe süllyedtek. A családjog körében meg kell említeni még az örökbefogadás jogintézményének jelentőségét is, hiszen egyáltalán nem volt mindegy, hogy a földbirtok visszaszáll-e a szamuráj halála után urára, vagy sem. A büntetőjog területén az erős militarizálódás és a drákói szigor sanyargatta az adók terhe alatt elszegényedő köznépet.

További meghatározó társadalmi és jogszociológiai tényezők

A japánoknál van egy olyan társadalmi szabályozó viszony, melyet bár elég nehéz magyarra lefordítani, de talán a megbecsülés-éhség az egyik legjobb szó rá. A szociológusok ebből a

jellemzőből vezetik le az összes *tipikus japán* viselkedési formát, többek között azt, hogy állandóan mosolyognak, illedelmesek, udvariasak, szerények, hihetetlen fegyelemmel kezdenek neki minden tevékenységüknek és egyértelműen kerülnek a nyílt konfliktusokat (a jogi eszközök igénybevételét).

Az emberek mindennapi életében a jog mai napig alárendelt szerepét hivatott jelezni az is, hogy a mindenkori kormányzat nem jogi, hanem inkább jogon kívüli eszközökhöz – mint további társadalmi szabályozókhöz – nyúl. Elvárásait figyelmeztetések, tanácsok, kérések vagy éppen lelkesítések formájában fogalmazza meg a társadalom tagjai számára. És mégis miért működőképes ez a megoldás annak ellenére, hogy jogi úton nem lehet kikényszeríteni őket? *A válasz abban rejlik, hogy jogi kultúrájukat a mai napig annyira áthatják az erkölcsi normarendszerek a harmónia jegyében, hogy jogi kikényszerítő erő nélkül is köti őket a morális kötelezettség.*

Meidzsi-reform és a modern alkotmányos rendszer kiépítése

A XIX. századi nagy reform (mely már többször is említésre került az előzőekben) a kontinentális jog iránti nyitást hozta el az országnak elsőként, amellyel főleg a német, porosz mintát tekintették követendőnek, de a francia hatás sem elhanyagolható. Az angolszász jogrendszer elemei ugyanakkor csak a második világháború után kezdtek beépülni a japán jogrendszerbe az amerikai megszállás időszakában. A modern jogrendszer kiépülése tehát több lépésben, felülről vezérelt reformok révén valósult meg, melyek keretében igyekeztek *kiválni Ázsiából, és európaivá lenni.*

Az első reformtörekvések közvetlen előzményét az hozta el, hogy 1868-ban a *sógun* – az országot ténylegesen irányító vezető, aki szinte csak szamurájokat helyezett hatalmi kulcspozíciókba – lemondott. Az újonnan megerősödő központi kormányzat pedig mindaddig nem tudott számára előnyös nemzetközi szerződéseket kötni, amíg egy a nyugatiak által szerződési feltételként kikötött civilizált jogrendszert nem teremt magának. A nyugatiak által megsértett japán szuverenitás visszaállítása volt tehát a tét. A történelmi korszakot és politikai környezetet igyekszik megjeleníteni az Edward Zwick által 2003-ban megrendezett *Az utolsó szamuráj* c. film Tom Cruise főszereplésével. Fontos azonban kiemelni, hogy míg a filmben a szamurájok az ősi japán kultúra és hagyományok oltalmazásáért ragadnak fegyvert a megerősödő központi kormányzat ellen – azért, hogy az ország ne váljon a *nyugat*

szajhájává – addig a valós ok inkább politikai volt, mintsem a modernizáció teljes megtagadása.

A reform eredményeképpen Ázsia első írott alkotmánya Japánban született meg 1889. február 11-én, mellyel végleg véget ért a *Tokugawa*-rendszer és a szamurájok kora, egyszer és mindenkorra. Ez az alkotmány azonban még nem hozta el a demokratikus államberendezkedést az ország számára, mivel a császárra mint a legfőbb hatalom forrására tekintett, az emberi jogokat csak korlátozottan vezette be, valamint a hatalmi ágak szétválasztására sem került sor. Mindezek ellenére mégis tagadhatatlanul fontos lépésnek számított a modern jogállamisághoz vezető úton.

Az igazán demokratikus államlét a második világháború utáni amerikai megszállás égisze alatt született meg, melynek keretében végre kimondták a nemek egyenjogúságát, a nőkre is kiterjedő választójogot, a munkavállalók jogait és a szabad verseny védelmét. A császár mint állam és nép egységének szimbóluma már csak jelképes szerephez jut. Megtörtént a hatalmi ágak teljes elválasztása, és így létrejöhetett a fékek és egyensúlyok hatékonyan működő rendszere. A kétkamarás brit parlamenti rendszer bevezetésével pedig egy parlamentáris monarchia jött létre Japánban. Az alkotmánnyal kapcsolatban ki kell emelni még annak békeklausuláját is, melynek értelmében Japán mindörökre lemond a háborúindítás jogáról (az önvédelemhez azonban neki is joga van), és a nemzetközi konfliktusokban csak gazdasági segítség nyújtása várható el tőle. Végül kiemelendő az is, hogy a bírósági szervezetrendszer csúcsán elhelyezkedő Legfelsőbb Bíróság felelős az országban a jogi oktatás megszervezéséért, amelyből így teljesen kizárták a kormányzatot.

Az eredeti cikk megtekintése (forrásokkal együtt): <https://juratus.elte.hu/kelet-azsiai-jogi-kulturak-ii-resz-japan/>